

« ۱ » فاصیل امر اولونمش سهك اولهجه استقامتمده بولوك . «

بہ صرف وجودی تعذیب مقصدیہ اور وجہ طوتہ ورق یمکدن، ایچمکدن نفسی منع ایدر. آنجق مدت اعتباریہ فرق کورولور. رؤسانک اوروجی احادک کندن دھا قیصہ اولور. بر طاقیمی دہ اولونجہ بہ قدر یہ بی، ایچمہ بی براقیر وبونی زھدک منہاسی، عبادتک اک یوکسک درجہ سی بیلیر.

دین اسلامدہ کی عباداتہ کلنچہ بونلردن مقصد جناب حق آق، ہیچی ہوساتک شدتی قیرمق، متقابل مرحمت شفقت، محبت حسلری بیسلہ مک، وجودی، لباہی، قلبی طہارت ایچندہ بولوندورمقدر. قرآن کریم بر جوق آیتلرہ ایتلرہ بیلدیریورک: «اللہ قولایلق ایستہ یور، کوجلک ایستہ میور. ہیچ بر زمان دیندہ عسری امر ایتہ مش، کندیسنہ ایمان و شکر ایتدکلری تقدیردہ بشری تعذیب ایتک دیلہ من. کیمسہ بہ وسعی خارجندہ تکلیفدہ بولنمادی بی کی، کندیسی ویردیکندن فضلہ کیمسہ دن برشی ایستہ من مؤمنلر مناہیدن استطاعتلری نسبتندہ چکیلہ مکہ مکلفدرلر.

احادیث نبویہ ایلہ اساسات شرعیہ شونی بیلدیریورک: «دین قولایلقدن عبارت. بناء علیہ دینک ایچنہ رفق ایلہ کیرمک لازم. جناب حق عبادی حقندہ یسر مراد ایتدکدن صوکرہ آرتیق دیندہ شدت وافرط کوسترمک جائز اولہ ماز. ادیانک محنتدن اول ابدانک صحتی وار. شاید بو عبادتلردہ مشقت کورنلر اولورسہ بوکا سبب فی الحقیقہ ایشک ایچندہ کوجلک، یاخود آغیرلق اولوسی دکدر. آنجق بشرک طبیعتندہ آغیر و مضردہ اولسہ ہر ممنوعہ قارشئ تمایل، خفیف و نافع دہ اولسہ ہر تکلیفہ قارشئ استئقال میلی واردر. اوت، نماز، اوروج، زکات، حج، ہیچی فرض؛ لکن انسان بوفرائضی آنجق کندیسی ایچوت ممکن اولہ بیلن طرزہ ادا ایدر. مثلاً نمازی آیاقدہ قیلمقدن عاجز ایسہ اوطوروب قیلار. بونی دہ یاپہ مازسہ ایما ایلہ، اشارتہ ادا ایدر. کذلک خستہ لغندن، یاخود اختیار لغندن، یاخود ضمعندن، یاخود حملدن طولابی اوروج بر مکلفی بیتاب دوشورورسہ، یاخود ایش باشندہ بولونانلرلہ قاضی وعسکر کیلیری وظائف عامہ بی اداره وامتک شوتی تدویردن منع ایدہ جک اولورسہ بوکی احوالک کافہ سندہ صیامک فرضیتی عامہ یہ عائد عسکری، سیاسی، یاخود قضائی مصالحک متضرر اولسنہ میدان ویرمہ جک استطاعت و قدرتہ منعقد اولور.

زکانہ کلنچہ بودہ فرضدر. لکن معین نصابہ مالک اولمق شرطیہ. اوندن آشایغیسی ایچون لارم دکدر. کذلک حج دہ بر جوق فائدہ لرلہ برابر آنجق بدنی و مالی استطاعتی اولانلرہ فرضدر.

بناء علیہ کورولیورک دین اسلامدہ عبادتدن مقصد نہ انسانی مشقتلر آلتندہ ارمک، ندہ وجودی تعذیب ایتک دکدر. عبادات

حرکاتک حضور الہیدہ حسابی ویرہ جکنہ، صفائردن، کباردن مرہنہ ایشلہ دیسہ جملہ سنی تثبیت ایتیش برکتانک موجود اولدیغہ؛ ذرہ مقداری خیرک، ذرہ مقداری شرک جزاسز قالمایہ جغہ بقیقی اولان انسان طبیعتدہ نفسی خسارنہ سوروکلہ جک اسبابک کافہ سندن اوزاق طورور. لکن آخرتی انکار ایدرک و حیات شواوچ کونلک دنیادن عبارت. کیمیز ثولور، کیمیز باشارہ یوقسہ ردها دیرلک امکانی یوق، دینلر ایچون صلاح امکانی بک آاز. بویلہ لرلک مقصدلرندہ استقامت، حرکتلرندہ خطادن سلامت مأمول اولہ ماز.

قرآن امر یعنی بر جوق آیتلرہ بیلدیریور: (کابد انا اول خلق نعیده وعداً علینا انا کنا فاعلین - سورہ انبیا ۱)، (کابد انا کم نعمودون) ۲، (اولیس الذی خلق السموات والارض بقادر علی ان یخلق مثلہم بلی وهو الخلاق العظیم انما امرہ اذا اراد شیئاً ان یقول لہ کن فیکون - سورہ یس ۳).

ایشتہ اسلامدہ کی عقائدک باشلیجہ لری بونلردرک ہر مؤمن ایچون یقیناً بیلیمک و قطعاً یتامق واجبدر.

عبادات. - دین اسلامدہ عبادات یالککز الہیک حقیدر. مخلوقانندن ہیچ بری کندیسنہ عبادتدہ اللہہ شریک اولہ ماز. فرض اولان عباداتک الباشلیجہ لری معین زمانلردہ کی نماز ایلہ رمضان اوروجی، زکات، بردہ، کعبہ بی زیارتدر. کعبہ، اسلامک اتحاد مسلمین ایچون تمثال اتخاذ ایتدیکی وسواری، یابان آقین آقین انسانلرک اوزاق اوزاق لرلردن کلوبدہ جوار قدسیتہ صیغیدینی اودر.

ایشتہ بونلر دین اسلامدہ کی عباداتک الباشلیجہ لری. صوکرہ، فرض اولمایان بر جوق عبادات وارکہ آشایغیدہ تفصیل ایدہ جکزر.

آفریقادہ، اوسترالیا، وسط قسمندہ، جنوبی امریقادہ ساکن بت برست بر طاقم قیلہ لر. اولدیغی کی اسلام ہیچ بر زمان تعذیب واذا قصدیہ بر عبادت امر ایتہ مش، بریکیلردہ ایسہ عبادت آنجق وجودی تعذیب ایچوندر. حق بونلرک بعض طائفہ لری آرمہ سندہ بدنک اعضاسندن برنی کسمک، صاعلام دیشنی سوکک، یاخود قبرمق عبادت بیلنیر، زھد صابیلیر. ایکنجی دفعہ قوجہ بہ واران طول قاذینہ بارمقلرلک برنی کسمک واجب اولور. بو قبائلدن بر قسمی

۱) اوکجہ فاصل یوقدن وار ایتدکسہ اوزریمزدہ کی وعدک ایمجابی اولہ لق ایلک خلقتی اولہ جہ تکرار ایدہ جکزر. شہہ یوقدرکہ بزل دیلدیکزی یامہ یہ قادرز.

۲) اوکجہ سزی فاصل یوقدن وار ایتدیسہ ایکنجی دفعہ اولہ رق یئہ اولہ دونوب کلہ جکسکزر.

۳) یوقسہ کوکلری، بری یارادان تکرار اونلرک طبقیسی یاراتہ یہ قدری دکل؟ البتہ قادر. او، چونکہ خلقتک بوتون سرائینی بیلن خلاق عظیمدر. برشیتی دیلدیکی زمان یلہ جنی ایش یالککز «اول!» دیمکدن عبارتدرکہ درحال اولیورر. تسبیحہ، تقدیسہ لایق آنجق اونک ذات کبریا سیدرکہ بوتون موجوداتک ملکوتی یدقدرتندہ در. وسزلرک دونوب کیدہ جککزر اودر.

بو وجدانك برافاده سیدر . دین بو وجدانك اك شمولی مبادیسی ، اك بیوك امنیه سنی تضمین ایدر . بر هیاتك دینی نه ایسه وجدان اجتماعیه سی ده او ، وجدان اجتماعیه سی نه ایسه واقعه کی دینی ده اودر . دولت او ملتك تشخص حقوقیسی و فعالیت مخصوصه سیدر . هر دولتك بر ملتی واردر ، لکن هر ملتك دولتی اولیه بیلیر . دولت ، ملتك عنصر فعالیتی ایله تقوم ایدر . عنصر فعالیتك قیمتی ده وجدان کلی بی حسن تمثیل ایله برابر خارجاً و داخلأ حائز اولدینی قدرت عملیه و مقاومت مادیسیله متناسبدر . ملت هنوز فعالیتیه کچمه یین ودولت مفهومئی اکتساب ایله یین حالت اجتماعیه ییده صادق اوله بیلیر . فقط حال فعالیتیه اولوب تشخص حقوقیسی استکمال ایش ایلش بولنان ملت لسان شرع اسلامده امت مفهومه ماصدق اولور . امراء افندی مرحوم امت کلمه سنی امی کله سیله علاقه دار ظن ایدرک (ناسیون) تعبیری ملت دینه افاده ایتکی ترجیح ایش ایدی . اوز ماندنبری امت مفهومی ضایع ایدلمش و استخفافکار بر تاقی به معروض قالمشدر ، اصطلاحات انجمنده بالاخره برلشدیکمز زمان بو کلمه نك ام و امی تعبیریه دکل ، امام تعبیریه علاقه دار بولندیغنی ایضاح ایلمش و قبول ایتدیرمش ایدم . مع التأسف خطای سابق تصحیحه فرصت الویرمه دن وفات ایتدی . ایسته علم ایله حیاتك ، وجدان ایله وجودك بو علاقه مخصوصه سی خواص ایله عوامك وجدان اجتماعیه کی مرتبه تجانس و تماثلریله متناسبدر خواصك خصوصیتی عوامدن زیاده مالک اولدقلری خاصه لری اعتباریه در . عوامك حائز اولدینی صورت وجداندن خالی اولان خواص او عوامك ، جنس اجتماعیه سی دکل ، اضدادینه داخل اولور . بو نقطه بی ادراک ایدن بعض خواص ریاه دینی به میل ایدیور ؛ فقط صمیمیتیزلکدن نه حقیقار ؟ بوندن باشقه ریا بر نفاقدر ، نفاق اعتیاد ایدن روحلرایسه وجدانك حقیقته ناظر اولان قوه حدسیه سنی ، فراستی کورله تیر . حقیقت فارشوسنده کندی بر وسوسه استیلا ایدر . چوق زمان واردر که جدی و صافی عوامك حس ایتدکاری بعض نتائج واقعاتی منور عدایدیلن خواص روحلریده کی وسوسه فاقیدن دولای حس ایده مزله . بناء علیه خواصك دینه جدی بر اعتصامی ، حقیقی بر عشقی بولمق اقتضا ایدر که بو عشق و اعتصام عوام ایله خواص آراسنده کی تدافعی تجاذبه قلب ایتسون ، سلامت و سعادت اجتماعیه دوام ایله بیلسون . بو ایسه فنون ایله فلسفه نك ، فلسفه ایله دینك امنیت متقابله سی سایه سنده حصوله کلیر .

بو اسبابدن دولاییدر که فلسفه نك منهاسی فلسفه دین اولمشدر . بو اعتبار ایله فلسفه حکمت نامی آلیر . حقیقی فلاسفه حقیقی حکما درلر . علوم وضعی اولمایوب کشفی بولندیغنی کی ، فلسفه دین دخی وضع دین دیمک دکلدر . دین حق بولمق و طایقی دیمکدر .

بر طاقیم حکمتلرندن ، فائده لرندن طولانی امر اولومشدر . و بو خصوصده فرض عین اولانلریله مستحب اولالمری آرسنده فرق یوقدر . چونکه هیسوده انسانلره صلاح و سعادت تأمین ، جماعتلرک ، فردلرک لوئدن ، ردائلدن تهری ایچون مشروع اولمشدر .

فلسفه دین

متفکرین علمای اسلامیه دن الماللی حمدی افندی حضرتلری طرفدن نشر اولونان (تحلیلی تاریخ فلسفه : مطالب و مذاهب - مابعد الطبیعه و فلسفه الهیه) عنوانی اثرک مقدمه سندن :

دور قدماده اجتهاد علمی يك تجزی قبول ایتوردی . فلسفه بتون علمی محتوی ایدی . بر فلسفه مجتهدی اقسام فنونك ده مجتهدی ایدی . فیلسوف هم رباضی ، هم طبیعی و حتی طیب ایدی . دور متأخرینده تجزی اجتهاد بر ضرورت اولدی . بونك ایچون زمانمزه مجتهد مطلق ، فردلر دکل ، جمعیتر اولمشدر . حیات بشر کی حیات علمیه نك ده اجتماعیه تر اید ایتدی . بر فنك مجتهدی فنون سازه نك مقلدی اوله بیلور . او حالده مختلف فنونه منسوب مجتهدلر آرسنده بر قیمت و رابطه اجتماعیه بولمق لازم کلیر که متابعت متقابل حاصل اوله بیلسون . چونکه جمعیتك اهمیتی روحاً و تماًل ، فعلاً تناسقه در . فعالیت اجتماعیه فردلرک عینی موضوعده تراجملریده دکل ، ایمه جه ایله چالیشه بیلملرنده در . بو ایسه بر مبدأ اجتماعیه نك تحت حکمنده بولمقله اولور که او مبدأ حاکم ، روح اجتماعیه دیمکدر . بو روح اجتماعیه او آلانك متناقص فعالیت متنوعه سی سایه سنده در که اجتهاد مطلق مرتبه سنی احراز ایده بیلیر . فنونك بو قیمت اجتماعیه سی و بره سیله جكشی ، اجتهاد فلسفی در . اجتهاد فلسفینك اجتهاد دینی ایله تناسقه مطابق ده حیات عمومیه نك آهنگ انتظامی تأمین ایلر ، اصل نفس اجتماعیه ایسه بو آهنگ ایله پایدار اولور . علم ، حیاته آنجق طریق خاص ایله ، دین ایسه خواص و عوامه شامل بر طریق عام ایله نشر فیض ایدر . بر مملکتك هبسی معتقد و متدین اولمق ممکندر ؛ لکن هبسی عالم اولمق غیر ممکندر . عوامنده نه علم ، نه دین هیچ بری بولنمیان بر مملکتده قیامت قویار . عوامی متدین ، خواصی غیر متدین اولان مملکتده ایسه عوام ایله خواص آراسنده تجانس و تملک روحی بولنماز . مراکز اجتماعیه دیمک اولان خواص ایله محیط اجتماعیه اولان عوام آراسنده کی بو تدافع ، ملت و دولت ذمه نیلن وحدت و فعالیت اجتماعیه نك انشقاقی دیمکدر . ذاتاً ملت ، بر هیات اجتماعیه نك مابه الاجتماعیه اولان بر نفس ، بر وجدان اجتماعیه دیمکدر . عرق و قاز ، ملتك حدی دکل ، آلات و وسائط تظاهریدر . هر ملتك قابلیت اتساعیه سی او وجدانك درجه شمول و کلیتی ایله متناسبدر . لسان دخی عرق و قازن زیاده